

Omdat in het vellingswerk het meeste geld gaat zitten, is de rationalisatie van dit werk het eerst begonnen. Het verdere programma is echter nog groot. Het vellingswerk en het sleepwerk grijpen in elkaar. Het sleepwerk is nu nog in een experimenteel stadium. Men tracht echter op korte termijn ook een opleiding tot voerman te krijgen. Doch ook het laden, het plantwerk, het kwekerijwerk en het onderhoud van boswegen zijn belangrijke onderdelen van het programma. Het is te hopen, dat we binnenkort meer over genoemde onderwerpen zullen horen en dat meer gelegenheid geboden zal worden om, op soortgelijke demonstraties als op de Rips en te Ommen, aan het doel en de mogelijkheden van de rationalisatie in de bosbouw algemene bekendheid te geven.

We mogen de Technische Commissie Bosbouw dankbaar zijn voor het initiatief tot het houden van demonstratie-dagen¹⁾ en de hoop uitspreken, dat op de ingeslagen weg zal worden voortgegaan.

Ieder werkt hier ongetwijfeld graag aan mee, want rationalisatie van de bosarbeid geeft de mogelijkheid tot het verkrijgen van „meer werk met minder moeite”. Een ieder móét daaraan ook medewerken, niet alleen de genoemde instanties, doch allen, vooral ook particuliere werkgevers en werknemers.

¹⁾ Zie noot bij de titel en N.B.T. 26 (8), 1954 (220), alsmede N.B.T. 26 (10), 1954 (274).

RATIONALISATIE VAN DE BOSARBEID IN NEDERLAND¹⁾

door

P. H. M. TROMP

[35 : 355 (492)]

Bij de bestudering van de arbeidsrationalisatie is steeds van de gedachte uitgegaan de kennis te verzamelen, die reeds werd opgedaan door de specialisten op dit gebied in het buitenland. Niet uitsluitend in Duitsland, doch ook in Oostenrijk, Zwitserland, Zweden en Noorwegen waren veel ervaringen op het gebied van verbetering van arbeidsmethoden in de bosbouw in het verleden opgedaan. Uit al deze landen werd door literatuurstudie, maar vooral ook door studiereizen de wetenschap vergaard, die we thans bezitten.

In de eerste 1½ jaar van voorbereiding tot de invoering van de arbeidsrationalisatie in de bosbouw in Nederland, aanvangend in Januari 1951, werd door de Nederlandsche Heidemaatschappij een scholingscentrum geopend, waar de bosarbeidersrationalisatie als leervak wordt gegeven. De stoot tot de mogelijkheid van deze voorbereidende studie voor de arbeiders gaf Prof. Kools uit Wageningen.

Dit scholingscentrum, meer bekend onder de naam R.A.B.-cursussen, heeft als praktisch resultaat gehad een regelmatige opeenvolging van cursussen. In 1952 werden 5 cursussen met 49 deelnemers, in 1953 8 cursussen met 91 deelnemers en in dit jaar zijn 5 cursussen met 74 deelnemers gehouden : in totaal hebben nu 214 personen deze 18 leergangen

¹⁾ Ontleend aan een voordracht, gehouden op de demonstratiedag voor rationalisatie van de arbeidstechniek in de bosbouw te De Rips op 1 September 1954.

medegemaakt, waarvan 138 de 14-daagse en 76 de verkorte cursussen. Slechts 59 arbeiders of 27 % van het totaal aantal cursisten, volgden de lessen. Dit percentage arbeiders zal U mogelijk tegenvallen; van het tegendeel hoop ik U te kunnen overtuigen.

Bij de opleiding in de bosarbeidersrationalisatie is uitgegaan van de volgende principes: bosbouwers van hoog tot laag in rang, van de bedrijfsleider tot de arbeider, dienen zich de grondslagen van de rationele arbeid eigen te maken, terwijl een kern, bestaande uit een kleine groep arbeiders, minimaal 2, met boven hen een lid van het lager en zo nodig een van het middelbaar personeel, alsmede de bedrijfsleider, de grondslag vormt voor de invoering van goede werkmethoden.

Uit deze beide principes volgt, dat men zal moeten werken met eerst het leidinggevend en uitvoerend personeel, en zo spoedig mogelijk daarna ook de bosarbeiders, op te leiden in de bosarbeidersrationalisatie. Heeft men eenmaal een of meer kernen onder een bedrijfsleider geschoold, dan zal men door vervolgcursussen, georganiseerd door het scholingscentrum en gehouden in het bedrijf, de rationalisatie verder ingang doen vinden. Bij dit laatste principe, de nascholing, moet er naar worden gestreefd zoveel mogelijk arbeiders bij de demonstraties en voordrachten te betrekken, dus naast de oud-cursisten ook de overige arbeiders uit het bedrijf.

In de afgelopen periode zijn naast volledige kernen ook een groot aantal kernen in opbouw geschoold, waarvan de arbeiders nog moeten worden opgeleid. Het zal U duidelijk zijn, dat het percentage van de opgeleide arbeiders door deze gevolgde wijze van scholing thans nog laag is.

Het Staatsbosbeheer heeft eveneens in de afgelopen jaren met succes een begin gemaakt met de opleiding van personeel, waarbij speciaal het gereedschapsonderhoud, het scherpen van zagen en de gereedschapskennis, aan personeel en arbeiders werd onderwezen. Ik zou hier met een zekere mate van bewondering willen noemen, het resultaat, dat door de Bosbouwkundig ambtenaar W. Oosting te Emmen, is bereikt op het gebied van de arbeidsrationalisatie in zijn ambtsrayon. Deze resultaten gaan ver uit boven de vooruitgang op het gebied van betere werkmethoden in enig bedrijf in ons land. Hij heeft bij zijn doorvoering van de arbeidsrationalisatie de factor mens niet uit het oog verloren. Zonder Uw medemens, de bosarbeider, voor het probleem van de arbeidsrationalisatie te interesseren, zal men het niet ver brengen. Dit deed Oosting doelbewust wel.

Naast het tot standkomen van het opleidingscentrum van de Nederlandsche Heidemaatschappij en het daaruit ontwikkelde scholingsstelsel moet hier nog worden genoemd de ontwikkeling van de handel in nieuwe en moderne bosbouwgereedschappen van goede kwaliteit en geschiktheid voor de uitoefening van de bosarbeid. Door het niet aanwezig zijn van enige belangstelling bij de detaillist voor het in de handel brengen van deze nieuwe gereedschappen, heeft de Nederlandsche Heidemaatschappij een aan- en verkooporganisatie tot stand gebracht, in samenwerking met een klein aantal importeurs van bosbouwgereedschappen.

De kennis van gereedschappen, nodig voor het rationeel werken bij velling, snoeien en planten, is thans reeds in de enkele jaren verbreed

over een groot aantal bosbedrijven. Het in gebruik nemen van dit doelmatige materieel vindt meer en meer toepassing.

De stand van zaken op het ogenblik¹⁾ is nu zo, dat een intensieve samenwerking van drie instanties, die de rationalisatie daadwerkelijk nastreven en uitdragen, instand verkregen. Het zijn een afdeling van het instituut voor Bosbouwkundig Onderzoek van de Landbouw Hogeschool te Wageningen, waarvan Prof. Dr. J. F. Kools de leiding heeft, de Nederlandsche Heidemaatschappij en het Staatsbosbeheer, die in gezamenlijk overleg en waar mogelijk in onderlinge samenwerking de problemen aanpakken en tot oplossing brengen.

Zo dient hier te worden genoemd het tijdstudie-onderzoek, hetgeen bij genoemd Instituut wordt verricht met het doel een juiste werkmethode voor het verrichten van tijdstudies t.b.v. werkmethode-verbetering en het verkrijgen van gemeten tarieven te ontwikkelen. De samenwerking met de beide andere eerder genoemde instellingen moet gezien worden in het ter beschikking stellen van de onderzoeksobjecten in de vorm van het arbeidsterrein en personeel dat het werk verricht. De resultaten van dit tijdstudie-onderzoek zijn zeer waardevol, waarbij nieuwe wegen werden ingeslagen, die ook internationaal waardering vinden.

De contacten tussen Nederlandsche Heidemaatschappij en Staatsbosbeheer liggen in hoofdzaak op het arbeidsterrein van de scholing. De wens van de Directie van het Staatsbosbeheer om haar personeel een diepere kennis te doen nemen van de nieuwe ideeën op het gebied van arbeidersrationalisatie sproot voort uit het juiste begrip, dat een bedrijfsleiding toont, die verhoging van productie nastreeft. Het getuigt dan ook van een rationele gedachtengang de samenwerking op dit gebied te zoeken met de Nederlandsche Heidemaatschappij, zodat voor ons kleine land niet twee opleidingscentra van de bosarbeid zouden ontstaan. Door een daadwerkelijke medewerking in de vorm van het ter beschikking stellen van een bosbouwkundig ambtenaar in de kwaliteit van docent en instructeur aan de R.A.B.-cursus, kan gesproken worden van een gezamenlijk streven van Staatsdienst en particuliere instelling.

Ook het gezamenlijk overleg inzake de vaststelling van het voor de bosbouw te propageren gereedschap, zodat niet onnodig een grote verscheidenheid van gereedschapstypen door de gebruikers wordt gevraagd, toont dat de samenwerking op een praktische wijze door beide lichamen wordt verwezenlijkt.

Dat ook de bedrijfsgenoten in de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie „het Bosschap” deze samenwerking met de eerder genoemde drie instanties nastreeft, komt tot uitdrukking in de gehouden demonstratie. Hier zijn het de vertegenwoordigers van de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren, de vakorganisaties en de instellingen, die zich op het gebied van de bosbouw bezig houden, die samenwerkend in de Technische Commissie Bosbouw, de bosarbeidersrationalisatie in de Rips en in Ommen meenden te moeten organiseren en waarbij deze Commissie de technische leiding in handen heeft gegeven van de Nederlandsche Heidemaatschappij en het Staatsbosbeheer.

¹⁾ Met andere woorden gedeeltelijk ook vermeld in het artikel van J. Th. Overbeek.

Bij het nastreven van rationalisering van de arbeid zal men voor de toekomst steeds de scholing van personeel en arbeiders moeten zien als het belangrijkste onderdeel van de taak, die voor die toekomst wordt gesteld. De schat van buitenlandse ervaringen is nog lang niet uitgeput, zodat bestudering hiervan ons mede scholingsprogramma is dan ook spoedig te verwachten en daarbij zullen de onderwerpen planten en transport zonder twijfel de belangrijkste zijn.

Naast het scholen van bosarbeiders, die reeds kortere of langere tijd in het bos werkzaam zijn, zal het van belang zijn met de opleiding van de jeugd een begin te maken. Voor beide groepen van werkers zal een erkend diploma de afsluiting van hun scholing moeten zijn. Het gaat hierbij mede om het voorkomen van beroepsziekten, in de vorm van misvormingen van het lichaam van de arbeider en alle nadelige gevolgen die hieruit voortvloeien, zoals lichamelijke ongeschiktheid van de arbeider voor zijn werk en een te vroeg uitschakelen van de werkkrachten van het bedrijf.

Ook met de verwezenlijking van het opstellen van gemeten tarieven dient zo spoedig mogelijk te worden aangevangen, waarbij gedacht moet worden aan een oplossing langs regionale weg, zodanig, dat voor ieder bedrijf, waar de rationalisatie voldoende ingang heeft gevonden, met behulp van tijdstudies tarieven worden opgesteld. Bedrijf en arbeider zullen eerst dan de grote voordelen van de arbeidersrationalisatie bemerken, daar het touwtrekken met de tarieven tot het verleden zal behoren en de loonstop kan worden opgeheven.

Voorts zij nog gewezen op de wenselijkheid de zware bosarbeid te vergemakkelijken door middel van de invoering van machines. Enkele suggesties zijn: het gebruik van motorzagen bij de velling van zwaar loofhout, het invoeren van hijskranen bij het laden van hout en het machinaal bestrijden van onkruid in de jonge bosaanplant en kwekerijen. Dit is slechts een greep uit het vele, dat ons nog te doen staat en het tempo waarin deze problemen tot een oplossing zijn te brengen hangt af van de mate van inzet van personeel, die deskundigheid zal moeten verwerven.

De genoemde suggesties zijn alleen mogelijk als alle bosbouwers de handen inéén slaan; gezamenlijk, d.w.z. dat de reeds eerder genoemde instellingen en diensten, doch ook de werkgevers en werknemers coördinerend dienen te werken en het geld voor scholing en onderzoek bijeenbrengen. Ik wil dan ook eindigen met de wens te uiten, dat de reeds zo lang verbeide „Stichting tot verbetering van werkmethoden in de bosbouw” spoedig tot stand zal mogen komen.

OVERZICHT DER BESCHIKBARE GEGEVENS OVER
INSECTENPLAGEN IN ONZE BOSSEN EN ANDERE
HOUTOPSTANDEN IN HET JAAR 1953*)

(A survey of the available data on insect pests in forests and other ligneous growth in the Netherlands in 1953. With a summary).

[453 (492)]

door

J. LUITJES en H. F. H. BLANKWAARDT

(Comité ter Bestudering en Bestrijding van Insectenplagen in Bossen).

Evenals in voorgaande jaren is ook dit overzicht samengesteld uit gegevens, die grotendeels werden verstrekt door de waarnemers van het Comité ter Bestudering en Bestrijding van Insectenplagen in Bossen. Voor deze medewerking betuigen wij hiermede onze oprechte dank. Verder werden de eigen waarnemingen in dit overzicht verwerkt.

De namen der insecten komen overeen met die der „Nederlandse Bosinsecten” (1) voor zover zij daarin worden genoemd. De aldaar niet genoemde soorten worden hier alleen met de wetenschappelijke naam aangeduid, tenzij een algemeen gebruikelijke Nederlandse naam reeds bestaat. De plantennamen komen overeen met „De namen onzer voor naamste Houtgewassen” (2). Lichte aantastingen zijn niet in de tekst opgenomen, wel in de tabellen.

Coleoptera (Kevers).

Grote dennensnuitkever (*Hylobius abietis* L.).

Een zware tot matige aantasting werd ons uit Zeist (U.) gemeld aan pas geplante 2—3 jarige douglas; aan jonge lariks was aldaar de aantasting veel minder ernstig. Matige aantastingen werden gemeld uit Nijverdal, Almelo en Ommen aan groveden, lariks en douglas terwijl eveneens een matige beschadiging aan een jonge douglasbeplanting werd opgemerkt in het Lierderbos bij Apeldoorn.

Kleine dennensnuitkever (*Pissodes notatus* L.).

Dit snuitkevertje veroorzaakte veel schade aan groveden bij Soest en Nunspeet. Bij Zeist werd pas geplante 2—3 jarige douglas en jong lariks plantmateriaal ernstig tot matig aangetast; een plaatselijk vrij ernstige beschadiging werd nog gemeld uit de boswachterij Austerlitz aan Corsicaanse den.

Elzensnuitkever (*Cryptorrhynchus lapathi* L.).

Een zware aantasting door de larven van deze kever werd waargenomen op *Populus candicans* Ait. aan de Zeeweg te Bloemendaal. Hoewel hier ook andere populierensoorten aanwezig waren, o.a. abelen, toonde

*) Verschijnt als Mededeling No 18 van het I.T.B.O.N.